

SULERZYSKA - KŁOS

Pisownia Polska w Ćwiczeniach

z zastosowaniem najnowszych zasad

Stopień średni

Przyjęta i polecona przez
komisję do podręczników dla
szkół powszechnych przy
N. R. L.

POZNAŃ 1919

Nakładem i czcienkami Drukarni Katolickiej B. WINIEWICZA,
ulica Podgórna 7, telefon 2224.

Szymon Deptuła
emigrant z Polski
w darze
Bibliotece
Jagiellońskiej

273487

SULERZYSKA - KŁOS

Pisownia Polska w Ćwiczeniach

z zastosowaniem najnowszych zasad

Stopień średni

Biblioteka Jagiellońska

1000718126

POZNAŃ 1919

Nakładem i czcienkami Drukarni Katolickiej B. WINIEWICZA,
ulica Podgórna 7, telefon 2224.

275 764

B 33 1157

— Archiv.
11/

q-90 physica 1935.

Bibl. Jagiell.

2003 D 177/81

Wielkie litery.

1. Przepisuj, a zamiast + pisz podaną literę.

A. *A.*

Anioł stróż czuwa nad nami. +dam był pierwszym człowiekiem. +lleluję śpiewamy w pieśniach wielkanocnych. + jak ja urosnę, zrąbię w boru sosnę.

B. *B.*

Bądź pochwalon, +oże wielki. +artosz zdobył armaty. +oże, daj nam zdrowie. +ądź pracowity, a będziesz syty. +asia bawi się z +urkiem.

C. *C.*

2. Czesław pisze list do +elestyna. +ałe pole zbrojowane, a bronował je pilny +yryl. +uda czynił Bóg na puszczy. +hrystus zmartwychwstał.

D. *D.*

Daniel ocalał w lwiej jamie. +obra +ominikowa dała +orocie chleba. +obranoc, kwiecie różany. +obrym wszędzie dobrze będzie, a złym wszędzie kwas.

3.

E. *E.*

Adam i +wa żyli w raju. Bóg spuścił straszliwe plagi na +gipt. +gipcianie cierpieli bardzo. +gipt był też dotknięty okropnymi ciemnościami. Bóg wybawił lud izraelski z ręki +gipcjan.

F. *F.*

Franek i +eliks uczą się historii o +ilistynach. +ilistyni mieli między sobą mocnego olbrzyma. +ilistyna tego zabił młody pastuszek Dawid.

4.

G. *G.*

Góralu, czy ci nie żal odchodzić od stron oczystych? +dzie ład, tam dostatek, gdzie nieład, tam bieda. +oljatem nazywał się Filistyn, powalony przez Dawida.

H. *H.*

Hej, za lance, chłopacy. +enio i +anusia mieszczą w +alieu. +ej, hej, do kniej! +enryk uczy się historii o założeniu Gniezna.

5.

I. *I.*

Irena urodziła się w +nowroclawiu. +nowroclaw posiada kopalnie soli. Bóg prowadził +zraelitów przez morze. +dź spać, +gnasiu.

J. *J.*

Jadwiga była polską królową. +agna i +erzy
idą na +asną Górę. +ak sobie kto pościele, tak się
wyśpi. +ob był cierpliwy.

6.

K. *K.*

Jak +uba Bogu, tak Bóg +ubie. +ordecki obro-
nił Częstochowę. +raków to dawna siedziba kró-
lów polskich. +opiec +rakusa jest pod +rakowem.

L. *L.*

Len służy do wyrobu płótna. +ech znalazł
gniazdo białych orłów. +ipa rośnie w ogrodzie. +eon
obrywa kwiecie lipy na herbatę. +ipowa herbata jest
smaczna i zdrowa.

7.

Ł. *Ł.*

Łukasz łowi ryby w stawie. +adnie dziś na
dworze. Jezus kochał bardzo +azarza. +opucha
rośnie na polu i zanieczyszcza rolę. +ucja widziała
kopiec Kościuszki.

M. *M.*

Marja i Marta były siostrami Łazarza. +ilczenie
skarb wielki. +ałpa poparzyła się w kąpieli. +ówimy
o +ickiewiczu, który pisał śliczne wiersze.

8.

N. *N.*

Niech się co chce dzieje, Krakowiak się śmieje.
+ie opuszczaj nas, Matko, nie opuszczaj nas. Bóg
ocalił +oego przed potopem. +ikodem lęka się
wszystkiego.

O. *O.*

Ojczyzna nasz, któryś jest w niebie. O Matko Boża,
+piekunko ludzi. Byłem w +ornikach, ale nie znam
+strowa. O, jak słodko umierać za ojczyznę.

9.

P. *P.*

Poznań to stare polskie miasto. +oznań za-
mieszkują przeważnie +olacy. Kto rano wstaje, temu
+an Bóg daje. +owrót taty to piękny wiersz.

R. *R.*

Roman był w +zymie. +zym to wielkie miasto,
w którym mieszka papież. +ut była cnotliwa. +adujcie
się dzieci, jutro wakacje. +oześmiała mi się dusza.

10.

S. *S.*

Święty +tanisław był biskupem krakowskim.
Bolesław Śmiały zabił świętego +tanisława. Ósmego
maja obchodzimy święto św. +tanisława, patrona Polski.

T. *T.*

Teodorek łapał muszki, obrywał im skrzydła, nóżki.
+rzej królowie, monarchowie. +aniec i muzykę lubią
Polacy. Święty +adeusz jest moim patronem.

11.

U. *U.*

Ufajmy Bogu. +czynek więcej wart niż słowo.
+rszula zabrała małą +rszulkę na odpust do +jścia.
Umiem czytać wszystkie małe i wielkie litery.

W. *W.*

Na +awel, na +awel. Krakowiaku żwawy. +anda
była polską królową. Mieszkała w Krakowie nad
+isłą. +anda nie chciała zostać żoną Niemca i uto-
piła się w +iśle.

12.

Z. *Z.*

Z tamtej strony Wisły jest Wandy mogiła, która
za swój naród życie poświęciła. +a Niemen, het precz.
+ośka bawi się z +ygmusiem.

Wesoły, szczęśliwy,
Krakowiaczek ci ja,
A mój konik siwy
Rażno się uwija.
Uwijaj się, rażno bież,
Podkówkami ognia skrzesz.

13. **Zamiast + stawiaj y albo i.**

Ręce i nog+ nazywam+ członkam+. Sz+ja łącz+ głowę z tułowiem. Skóra pokr+wa nasze ciało. Krew krąż+ w żyłach. Gd+ krew przestanie krążyć, życie człowieka się kończ+.

Ciało nasze powinniśmy często obm+wać i ocz+szczać z brudu kąpielam+. Człowiek choruje, jeśli nie dba o cz+stość swego ciała. Trac+ wtedy s+ły i wesolość. Uważajm+ na cz+stość ciała, abyśmy zdrowia nie strac+li.

14. **Zamiast + stawiaj i - j albo I - J.**

+asiu, chodź na ciastko z kawą.
Co, na ciastko? He+że, żwawo
Pędz+ +aś, posłuszny mamie,
Mało nóżek nie połamie.

Chodź do książk+, już dziesiąta,
Lecz +aś an+ wyjrzy z kąta,
I do lekcj+ nie przychodz+.
Czy to tak się rob+ć godz+?

+eśli +dziemy chętnie do +edzenia, to i do książk+ pow+nniśmy brać się z ochotą.

15. **Ó — u.**

Woły — wół. Stoły — stół. Mury — mur.
Ogrody — ogród. Noże — nóż. Soli — sól. Kruki — kruk.
Lody — lód. Ludzie — lud. Wozy — wóz.
Mucha — much. Rowy — rów. Mrozy — mróz.
Wujek — wuj. Pokoje — pokój. Wory — wór.

16. Zamiast + stawiaj **u** albo **ó**.

<i>Mroxy</i> — <i>mr + x</i>	<i>muury</i> — <i>m + r</i>
<i>miody</i> — <i>mi + d</i>	<i>woty</i> — <i>w + t</i>
<i>ludzie</i> — <i>l + d</i>	<i>muety</i> — <i>m + t</i>
<i>kościoty</i> — <i>kości + t</i>	<i>koło</i> — <i>k + t</i>
<i>pokoje</i> — <i>pok + j</i>	<i>woxy</i> — <i>w + x</i>
<i>kruki</i> — <i>kr + k</i>	<i>roje</i> — <i>r + j</i>
<i>popioty</i> — <i>popi + t</i>	<i>pułki</i> — <i>p + tk</i>
<i>prerogi</i> — <i>pier + g</i>	<i>lody</i> — <i>l + d</i>

17. Zmień wyrazy, żeby **o** zamieniło się w **ó**.

<i>Obora</i> — <i>obórka</i>	<i>podkowa</i> —
<i>stodoła</i> —	<i>narody</i> —
<i>krowa</i> —	<i>kościoty</i> —
<i>koło</i> —	<i>rowy</i> —
<i>broda</i> —	<i>komora</i> —
<i>komoda</i> —	<i>jagoda</i> —
<i>szkoła</i> —	<i>pszczoła</i> —

18. Zmień wyrazy, żeby **ó** zmieniło się w **o**:

<i>Pójdę</i> — <i>poszedł</i>	<i>twój</i> —
<i>stół</i> —	<i>mów</i> —
<i>móxi</i> —	<i>ogród</i> —
<i>mój</i> —	<i>chlód</i> —
<i>wesół</i> —	<i>głód</i> —
<i>xachód</i> —	<i>słówko</i> —
<i>wschód</i> —	<i>bór</i> —
<i>xawód</i> —	<i>pochód</i> —

19.

Dopisz Ó albo U.

Na święty Józek czasem śniegu pełen w+zek.
M+w zawsze prawdę. W Inowrocławiu wykopują s+l.
Czekaliśmy, aż w+j powr+ci z kości+lka. Sł+wko
wróblem wyleci, a powraca wołem. B+g kazał nam
kochać rodziców.

K+charka podała na obiad kl+ski z jag+dkami.
On pracuje jak w+l. L+ty, l+ty, obuj, chłopie, do-
bre buty. B+g uczynił c+d, zmieniając wodę w wino.
Kr+k kr+kowi oka nie wykołe.

20.

Dopisz Ó albo U.

M+wić to srebro, a milczeć to złoto. P+jdę we-
s+l na maj+wkę. Zeby k+zka nie skakała, toby n+ż-
ki nie złamała. L+bię mi+d. Chł+d i gł+d często
l+dziom dokuczają. B+r wieczorem jest pon+ry.

Mojesz wywi+dł Izraelitów z morza i r+szył
w dalszy poch+d. L+d bał się Pana i uwierzył jego
sł+dze. Źle bardzo, koteczku, oj, dł+go ty, dł+go po-
leżysz w ł+żeczku. Potrafię pokazać na mapie, gdzie
wsch+d, a gdzie zach+d.

21. **Na końcu wyrazów pisze się zwykle ÓW.**

3 królów	10 ptaków
5 ogrodów	11 psów
6 wołów	12 wilków
7 stołów	13 robotników
8 kupców	20 pierników
9 chłopców	kilku panów
tylko maków	pełno kwiatów
wiele owadów	dużo cukierków

22. **Zamiast + stawiaj ÓW.**

Trzech mędr⁺ pokłoniło się Jezusowi. Jajeczka pają⁺, komar⁺ i innych owad⁺ są bardzo maleńkie. Niema na świecie biały⁺ch kruk⁺. Wśród las⁺ i jar⁺ poluje myśliwy, a zając ucieka przez pola i niwy.

W naszych lasach prawie nie spotykamy już wilk⁺, ale lis⁺ jest u nas bardzo dużo. Kilku chłopak⁺ bawi się w kupc⁺. Wśród obłoczk⁺ miga wiele ptasz⁺k. Okropne były napady Tatar⁺. Pan Jezus czynił wiele cud⁺w.

23. **Zmiękczyamy literę przez kreskę albo przez dodanie i**
(przed a o u e).

ci — ć.

kręci — kręć

traci — trać

nici — nić

ptaci — ptać

sieci — sieć

nieci — nieć

naci — nać

wienci — wierć

leci — leć

kucie — kuć

Płać za sieci, Maćku. Leć, ptaszku, nie odbiorę ci swobody. Kochamy brać. Ciele jest ciekawe. Umiem pisać, czytać i trochę rachować. Domek ciasny, ale własny. Przypatrywałem się kuciu koni i sam potrafię konia okuć.

24. **Zamiast + stawiaj Ci albo Ć.**

Fel⁺a nauczyła się ⁺ekawego wierszyka Kono-
pnickiej o Stef⁺u, który się niby niczego nie bał. Oj⁺ec
⁺eszył się, że marnotrawny syn powrócił. Nie czytaj⁺e,
nie pisz⁺e i nie szyj⁺e o zmroku.

+ężko ranny wrócił biedny Ma+ek z pola walki. Teraz +eszy się już lepszym zdrowiem. Nie u+ągnę sobie sam wody ze studni, pomóż mi, dobre dzie+ę. Wi+o wy+ągnął wiadro z wodą, nalał jej trochę w kubek i dał pi+ starcowi. Niech +ę Bóg błogostawi, dzie+ę drogie, On to bowiem kazał pragnącego napoi+.

25.

ni — ń.

<i>konie — koń</i>	<i>czynię — czyni</i>
<i>stonie — ston</i>	<i>ranie — ran</i>
<i>panie — 5 pan</i>	<i>gonię — goń</i>
<i>jelenie — jelen</i>	<i>chronię — chroń</i>
<i>sanie — do san</i>	<i>plynie — plyn</i>
<i>wymienię — wymień</i>	<i>obronię — obroń</i>

Koń jest zręcznie zbudowany. Franu, wracaj, bo słońce zaszło. Kwiecień i maj to miłe miesiące. Nawet w tańcu nasza góra, niemasz w świecie nad Mazura. Zamiećmy ogień na kominię. Czapła niosła ryby w dziobie.

26.

Zamiast + stawiaj ni albo ń.

Nie czy+ tego drugiemu, co tobie +emiło. W +dziełę pójdę na +eszpory. Chro+my się w cie+u przed sło+cem. Nie ra+ drzewek i nie czy+ złego żadnemu stworze+u. Napom+enie ojca i matki powinno być świętem dla dziecka.

Stop+wały ś+egi, sło+ce przygrzewa, pły+e kra na rzece. Pogoda w kwiet+ą +dziełę wróży urodzaju wiele. Czy+cie dobrze tym, którzy was mają w +enawiści, mówił Jezus ucz+om swoim. Herod zabił +ewiniątka.

27.

Si — Ś.

prosi — pros'

kosi — koś

niesie — nieś

zmusi — zmuś

rosi — roś

kusi — kuś

pasie — paś

dusi — duś

karasie — karaś

poniesie — ponieś

Ślimak objada listeczki. Śpioch śpi na kopie ślana. Wrzesień, wrzesień, śliczna jesień. Ktoś niesie śpiącą Jagusę. Lecz pośród dzieci była tam sierotka jedna mała. Kto nie sieje, ten nie zbiera.

28.

Zamiast + stawiaj Si albo Ś.

Ja+o i Sta+o gonią się z Maciu+em po +eni. Kiedy na +więty Marcin gę+ ujdzie po lodzie, to na Boże Narodzenie popłynie po wodzie. Domem +erocie cały +wiat bez granic i bez końca. W ko+ciele zbierano ofiary na biedne +eroty. Wiedzą są+edzi, jak kto +edzi.

W +eniach zapalono +wiatła. +mierć wszystko zmiecie na tym Bożym +wiecie. Za+piewamy +liczną pie+ń o +więtym Wojciechu. Wynie+emy +erotkom trochę chleba na +niadanie. Jezusek leżał na +anku.

29.

Zamiast + stawiaj Zi albo Ż.

Po+omki są to czerwone jagody leśne. Zakop w +emi +arnka, a będziesz miał po latach gruszczyki. Ra+no zabierajmy się do pracy. Lubimy młode +emniaki z +eloną pietruszką. O+ębiło się bardzo, i mro+ny wiatr wieje od wschodu. Ziarnko do +arnka, a będzie miarka.

Na +elone Świętki pojedziemy do Rogo+na. O +emio ty droga, ty Boży +elniku, i w polach i w łąkach, masz kwiecica bez liku. Zła+ z drabiny i nie wła+ na nią, jeśli ci zakazałem. Za+ębiłem się wczoraj, jadąc daleko w okropnym mro+e. +ęba należy do ptaków śpiewających. +emniaczarka to maszyna, która kopie +emniaki. W +elniku suszymy +oła.

30. Zamiast + stawiaj dzi albo dź.

Gdy rodzina żyje w zgo+e, to jej bieda nie do+e. Nie sie+ w otwartym oknie, bo łatwo zawiąć cię może. Chłopiec poje+e daleko w pole. Jaki +eń jest w Boże Ciało, takich dni potem niemało. Bą+ pracowity, a bę+esz syty. Na Boże Narodzenie +elimy się opłatkiem.

Nigdy nie trać na+eji. +esiąty uczeń dostał pochwałę. Mówimy co+eń pacierz. +ało jest to wielka armata. Nie bą+ +adziowi nieposłusznym. +elny Jaś nie płakał, choć go nóżka bardzo bolała. Wyj+my trochę przejść się po ogro+e, bo taki dziś miły +eń.

31. b — p.

łęby — xąbki
łapy — łapki
babij — babki
trąby — trąbki
sxyby — sxybki
ryby — rybki

stupy — stu + ki
xupy — xu + ka
śruby — sru + ka
kupy — ku + ka
kubek — 2.ku + ki
chleby — chle +

Nalej dwa kubki mleka. Jagusię bołą ząbki. Chłopczy usypali dwie kupki siana. Jasiek wygrywa na trąbce. Lubię bardzo wszelkie zupy, a najwięcej zupkę z ryb. Kocham babkę i dziadzie. Mieliliśmy doskonałe babki na święcone.

32. Zamiast + stawiaj **b** albo **p**.

Polna myszka siedzi sobie i zą+kami serek skrobie. Za+ki dostawały kamieniem w łe+ki, a kamienie te rzucali niegodziwi chło+cy. W niebieskim ku+ku jest mleko dla Janka. Podziel poziomki na cztery ku+ki. Smakuje mi każda zu+ka i każda potrawa.

Ku+cie na targu ziemniaków. Łe+ konia jest zgrabny. Podaj mi dwa słu+ki, wbiję je w ziemię i przywiążę do nich goździki, które pochyliły swe kwitnące łe+ki. Niecierpię so+ka, który myśli tylko o sobie, a dla drugich nic nie czyni.

33. Zmień wyrazy, żeby wyraźnie słyszało się **b** albo **p**.

<i>Skorupka</i> —	<i>skorupa</i>	<i>kop</i> —	<i>kopie</i>
<i>szybka</i> —		<i>grab</i> —	
<i>chłopcy</i> —		<i>kupki</i> —	
<i>zabki</i> —		<i>kubki</i> —	
<i>leb</i> —		<i>lap</i> —	
<i>zrob</i> —		<i>skub</i> —	
<i>gotabki</i> —		<i>chleb</i> —	
<i>skarb</i> —		<i>jedwab</i> —	

34.

d — t.

<i>Bródka — broda</i>	<i>komóдка — koma + a</i>
<i>lód — lodu</i>	<i>dziatki — dzia + ek</i>
<i>chatka — chata</i>	<i>budki — bu + a</i>
<i>gromadka — gromada</i>	<i>młotki — mło + ek</i>
<i>sierotka — sierota</i>	<i>sad — sa + y</i>
<i>grad — grady</i>	<i>klatka — kła + eczka</i>
<i>ogród — ogrody</i>	<i>klóдка — kló + eczka</i>

Ze wszystkich chatek najmiłsza cha+ka tam, gdzie nasz ojciec, gdzie nasza ma+ka. Poszukajcie kló+ki od bramy ogró+ka. Siero+ka miała rączki zimne jak ló+. Groma+ka owieczek pała się na łączce.

35.

Zamiast + stawiaj d albo t.

Głó+ często bywa po wojnie. Od wó+ki rozum krótki. Małe dzia+ki dostały od ma+ki chleba z mio+kiem. Pan Bóg spuścił na Egipt gra+ tak wielki, że wszystkie zioła, krzewy i drzewa leżały połamane. Groma+ka dzieci wybiegła z ogró+ka i otoczyła ubo-giego dzia+ka.

Przez strugę na łące prowadziła kła+ka i tam naj-więcej lubiły igrać wiejskie dzia+ki. Ma+ka nieraz im mówiła, żeby tam nie chodziły, bo kła+ka łatwo może się zerwać. Dzia+ki nie słuchały i raz ktoś potrafił Wła+ka tak nieostrożnie, że wpadł do wody. Nie uto-pił się jednak, lecz pokaleczył sobie o kamienie ręce i bró+kę.

36. Zmień wyrazy, żeby wyraźniej słyssało się **d** albo **t**.

<i>Władka</i> — <i>Władek</i>	<i>chatka</i> —
<i>schodki</i> —	<i>miód</i> —
<i>opłatki</i> —	<i>kartka</i> —
<i>ogród</i> —	<i>któ'dka</i> —
<i>zagadka</i> — <i>zagadywać</i>	<i>grad</i> —
<i>glód</i> —	<i>gromadka</i> —
<i>lód</i> —	<i>chtó'd</i> —
<i>but</i> —	<i>śląd</i> —

Bibl. Jag.

37. **g** — **k**.

<i>kruk</i> — <i>kruki</i>	<i>drag</i> — <i>dra</i> + <i>i</i>
<i>próg</i> — <i>progi</i>	<i>stóg</i> — <i>sto</i> + <i>i</i>
<i>mak</i> — <i>maki</i>	<i>Bióg</i> — <i>Bo</i> + <i>a</i>
<i>bruk</i> — <i>brukować</i>	<i>rak</i> — <i>ra</i> + <i>i</i>
<i>róg</i> — <i>rogi</i>	<i>sok</i> — <i>so</i> + <i>i</i>
<i>śnieg</i> — <i>śniegu</i>	<i>jarmark</i> — <i>jarmar</i> + <i>i</i>
<i>pajak</i> — <i>pajaki</i>	<i>druk</i> — <i>dru</i> + <i>ować</i>
<i>rok</i> — <i>roku</i>	<i>stuk</i> — <i>stu</i> + <i>anie</i>

38. Zamiast + stawiaj **g** albo **k**.

<i>Soki</i> — <i>so</i> +	<i>ptaki</i> — <i>pta</i> +
<i>Boga</i> — <i>Bo</i> +	<i>progi</i> — <i>pró</i> +
<i>rogi</i> — <i>ró</i> +	<i>stogi</i> — <i>stó</i> +
<i>baki</i> — <i>ba</i> +	<i>dtugi</i> — <i>dtu</i> +
<i>ptugi</i> — <i>ptu</i> +	<i>laki</i> — <i>la</i> +
<i>targi</i> — <i>tar</i> +	<i>śniegi</i> — <i>śnie</i> +
<i>robaki</i> — <i>roba</i> +	<i>maki</i> — <i>ma</i> +
<i>drogi</i> — <i>dro</i> +	<i>wodociągi</i> — <i>wodocią</i> +

39.

Zamiast + stawiaj g albo k.

Kilka dró+ prowadzi do lasu. Siała baba ma+, nie wiedziała ja+, a to tak, a to ta+. Wicusiowi żal było drzewe+, że niemi wiatr szarpie, więc wkopał obok każdego mocny pali+ i przywiązał je starannie do owych palików.

Było dziesięć pla+ egipskich. Na święty Jace+ będzie nowy place+. Rolni+ kupił nowy plu+. Głó+ jest owocem polnych róż. W miastach bywa często jarmar+. Pracowałem pilnie cały ro+ i Bó+ mi w pracy pomagał. Stó+ się spalił.

40.

dz — c.

<i>zające — zajac</i>	<i>kucyk — ku +</i>
<i>piece — piec</i>	<i>wodxowie — wó +</i>
<i>rydxe — rydx</i>	<i>kloce — klo +</i>
<i>księdxa — ksiądx</i>	<i>palce — pale +</i>
<i>tysiące — tysiąc</i>	<i>widelce — widele +</i>
<i>pieniądxe — pieniądx</i>	<i>jedxa — je +</i>
<i>miesiące — miesiąc</i>	<i>malcy — male +</i>

41.

Zamiast + stawiaj dz albo c.

Ksia+ naucza z ambony. Pieni+ niezawsze daje szczęście człowiekowi. Cały miesi+ walczył dzielny wó+, aż wreszcie wróg się poddał. Już rąbiemy, pompujemy, chociaż ciemna no+, pracujemy, ratujemy biednych ludzi mo+.

Wie+ o tem, że noża do ust się nie kładzie, mamy do tego widele+. Sliczny czerwony ry+ stał sobie

w lesie pośród paproci. Zają+ zmykał od miedzy do miedzy. Male+ zabawiał się klo+kami. Mosią+ świeci się jak złoto. Je+ uważnie ryby, żeby ci ość nie sta+nęła w gardle.

42.

dź — ć.

<i>młóceę — młóć</i>	<i>jedzie — jedź</i>
<i>sieci — sieć</i>	<i>świeci — świeć</i>
<i>siedzę — siedź</i>	<i>złości — złość</i>
<i>wrócę — wróć</i>	<i>goście — gość</i>
<i>leceę — leć</i>	<i>cxeladxi — cxeladź</i>
<i>łodzię — łodź</i>	<i>idzie — idź</i>
<i>śledzę — śledź</i>	<i>xaptaci — xaptać</i>
<i>chodzę — chodź</i>	<i>będzie — bądź</i>
<i>roxniecę — roxniecć</i>	<i>paproci — paproć</i>

43.

Zamiast + dopisz dź albo ć.

On idzie do lasu na rydze, więc i+ z nim. Matko, prowa+, bo zginiemy. I+ do mrówki, leniwcze, a ucz się od niej mądrości. Opowiadają, że w noc świętego Jana kwitnie papro+, a kto znajdzie jej kwiat, temu stanie się wszystko, czego tylko zapragnie. Nie cho+my szukać tego kwiatu, bo to tylko baśń. Zapła+ za sie+ i cho+ do domu.

Gdy księżyc wygląda jak pół talerza, to sie mówi ćwierć księżyca. Wiosną tego roku była ogromna powó+. Woda zalała drogi, pola i chaty. Ludzie z chat zdo+łali uciec, tylko z jednej chatki, na pół zalanej, wołano o ratunek. Jakiś nieznaný człowiek wskoczył w łó+ i wyratował szczęśliwie matkę z dzie+mi. Goś+ w dom, Bóg w dom.

44.

S — Z.

<i>obrusy</i> — obrus	<i>wiązać</i> — wią + ka
<i>obrazy</i> — obraz	<i>bluza</i> — blu + ka
<i>pasy</i> — pas	<i>kwasy</i> — kwa +
<i>wozy</i> — wóz	<i>kluseczki</i> — klu + ki
<i>koza</i> — kózka	<i>psy</i> — pie +
<i>piasek</i> — piasku	<i>laseczka</i> — la + ka
<i>deseczka</i> — deska	<i>nosy</i> — no +
<i>mroxy</i> — mróz	<i>powrozy</i> — powró +

45.

Zamiast + stawiaj S albo Z.

Na święty Wincenty szczypie mró+ pięty. Dalej koniu, cza+, już cza+, kawał drogi czeka nas. Oglądam kó+ki na obra+ku. Niebio+ postowie stali u proga, zeszli do Piasta na rozka+ Boga. Mamy śliczny be+ turecki koło naszej chaty. Królowa Jadwiga żałowała ła+ biednych wieśniaków.

Wypadła de+ka z wó+ka i dużo pia+ku wysypało się na ziemię. Klu+ki z makiem to moja ulubiona potrawa. Nakryj stół do wilji, a nie zapomnij włożyć trochę siana pod obru+. Chłop spotkał ra+ trzy osoby, które wyobrażały słońce, wiatr i mró+. Zerwał się powró+, którym chłopiec ciągnął wó+.

46.

Ż — Ś.

<i>prosi</i> — pros'	<i>xawieszcie</i> — xawie + cie
<i>nosi</i> — nos'	<i>prosi</i> — pro + cie
<i>galaxie</i> — galax'	<i>wylaxi</i> — wyla + cie
<i>woxi</i> — wox'	<i>Józef</i> — Jó + ka
<i>gesi</i> — ges'	<i>Basia</i> — Ba + ka
<i>wioska</i> — wios'	<i>Stasio</i> — Sta + ka
<i>gryxie</i> — gryxi'	<i>powiesi</i> — powie +

47. **Zamiast + stawiaj *Ź* albo *Ś*.**

We+ ostrą kosę, sko+ łakę i zwie+ potem trochę siana do stajni. Wielką radość miał Ada+, gdy rodzice jego wyprowadzili się na wie+. Pro+cie o wszystko grzecznie. Zła+ czempredzej, bo gałą+ się łamie i nigdy już nie wła+ tak wysoko na drzewa.

We+ mokry fartuszek, moja Ba+ko, i powie+ go na gałą+ jabłoni. Nie gry+ palców, Sta+ku. Pro+cie, dziatki, Boga o deszczyk. Jó+ka wymalowała ładne obrazki. Uczeń przyniósł nauczycielowi śliczną gałą+ bzu. Gę+ ma białe pióra, których używamy na pierzyny i poduszki.

48. ***Ź* — *SZ*.**

węże — wąż

kosze — kosz

jeże — jeż

straze — straż

odzieży — odzież

kasza — kaszka

myszki — mysz

grosze — grosz

łozę — łó+ko

ciężar — cięż+ko

pałasze — pała+

różę — tyle ró+

nozę — nó+

ruszam — ru+

ryżu — ry+

papieża — papie+

49. **Zamiast + stawiaj *Ź* albo *SZ*.**

Módl się, by dom ten wziął Bóg pod stra+ i za tę ziemię zmów Ojczy+na+. Odzie+ powinna być zawsze czysta. Wą+ namówił Ewę do grzechu. Słoneczko zaszło już, klękniij, dziecinko, rączki złó+. Henio dostał pała+ i tak się nim cieszy, że nie chce iść do łó+ka, choć już bardzo późno.

Je+ pokryty jest kolcami, które są jego bronią. Ciotka przysłała nam pełen ko+ owocu. Kup mi trochę ka+ki, a ry+ wymień na cukier, bo się w składzie omylili. Papież jest głową naszego kościoła. Polna my+ wyrządza wielkie szkody.

50.

W — f

Stefek — Stefka	chlewiy — chle+
szafa — szafka	trwy — te+
tarwa — tarwka	mowa — mó+
gniewu — gniew	rowy — ró+
spiewy — spiew	stowo — stó+ko
trafił — traf	xabarwa — xaba+ka
głowa — główka	karafeczka — kara+ka
Ćwa — Ćwka	telegrafować — telegra+

51.

Zamiast + stawiaj W albo f.

Kró+ki jedzą marche+. Władysła+ siedzi na tra+ce i zajada śli+ki. Błysły barwne chorągwie+ki, słyhać śmiechy, słyhać śpie+ki. Kra+cowa schowała ręka+ do sza+ki. Na ramię broń, do marszu znó+, wszystko tam jedno płot, czy ró+.

Na kogo przymó+ka, na siebie ni słó+ka. Bronisła+ kupuje zaba+ki dla małej Ste+ki. Bolesła+ ma czarną bre+. Mró+ki łążą wśród tra+ki. E+ce smakowała bardzo ka+ka. Rozmó+cie się telegraficznie. Telegra+ prędko roznosi wieści.

52.

Z zamienia się na **Ż**.

Wiązać — wiąże	zwo + ę	zwyto
mrozy — mro + ę	zmro + ony	śnieg
kazać — ka + ę	zma + ę	tablicę
mazać — ma + ę	wyka + ę	winę
grozić — gro + ę	zaka + ę	gonitwy
łazić — ła + ę	rozwo + ę	siano
wozić — wo + ę	pioła + ę	ryciny
wskazać — wska + ę	zarwi + ę	lejce

53.

Zamiast + stawiaj opuszczoną literę.

Od południa zwo+ą siano. Czyń, co ci starsi ka+ą. Zaka+ę chłopcom chodzić po mrozie, bo już mają palce odmro+one. Kawę dowo+ą nam z dalekich krajów. Krowy i owce chętnie li+ą sól. Rozka+cie im wcześniej wstawać do pracy.

Nie obra+aj się o lada drobnostkę. Kto się smoły dotknie, poma+e się od niej, mówi Pan Bóg. Odwią+cie koniki, niech pobiegają trochę. Koty ła+ą po stodole i wyławiają myszy. Wska+cie chętnie każdemu drogę, jeśli was o to prosi.

54.

g zamienia się na **Ż**.

śnieg — śnieżyca	mogę — on	mo + e
droga — dróżyna	uwaga — uwa + ny	
rogi — różki	Boga — Bo + e	
noga — nóżka	pierogi — piero + ki	
powaga — poważny	Bóg — pobo + ny	
waga — wazyć	kolega — kole + anka	
odwaga — odważny	mного — mno + yć	
stuga — służyc	księga — ksią + ka	
droga — podróż	drogo — dro + ej	

55.

Zamiast + stawiaj opuszczoną literę.

<i>trwoga</i> - <i>trwo+yc</i>	<i>wilgoć</i> - <i>xwil+yc</i>
<i>ubogi</i> - <i>ubo+uchny</i>	<i>wilgoć</i> - <i>odwil+</i>
<i>legł</i> - <i>le+y, łó+ko</i>	<i>dług</i> - <i>dlu+sniki</i>
<i>srogi</i> - <i>sro+ej</i>	<i>biegać</i> - <i>bie+y,</i>
<i>skarga</i> - <i>skar+yc</i>	<i>drag</i> - <i>dra+ek</i>
<i>strzege</i> - <i>strze+e</i>	<i>wstęga</i> - <i>wsta+ka</i>
<i>ubogi</i> - <i>ubo+ej</i>	<i>dług</i> - <i>radtu+ony</i>

56.

Zamiast + stawiaj opuszczoną literę.

Ubo+uchne pacholę szło polną dro+yną do miasta i skar+yło się na okropną śnie+yce. On mo+e lepiej postępować w nauce, bo jest zdolny, ale nie uwa+a w szkole. Poka+ę wam śliczne ksią+ki, których po przeczytaniu pożyczę kole+ankom. Arka przymierza miała po bokach poślacane dra+ki, słu+ące do noszenia.

Pobo+nym nazywamy człowieka, który żyje po bo+emu. Pomó+ mi uł+yc ksią+ki w szafce. Nauczyłem się doskonale tabliczki mno+enia. Trzeba bieliznę zwil+ać przed prasowaniem. Niech cię Bóg strze+e, wojaku, a wracaj nam zdrów z tej wyprawy. Oskar+anie kolegów jest bardzo brzydką wadą. Burek sro+ył się na Jasia.

57

Ź zamienia się na ŹZ.

<i>miara</i> - <i>mie+y</i>	<i>pióro</i> - <i>pie+e</i>
<i>kura</i> - <i>o ku+e</i>	<i>orać</i> - <i>o+e</i>
<i>mur</i> - <i>w mu+e</i>	<i>sznur</i> - <i>na sznu+e</i>
<i>stary</i> - <i>sta+ec</i>	<i>paciorek</i> - <i>pacie+e</i>
<i>karaci</i> - <i>ka+e</i>	<i>chmura</i> - <i>chmu+y się</i>
<i>rura</i> - <i>w ru+e</i>	<i>jexioro</i> - <i>na jexio+e</i>
<i>twórca</i> - <i>two+y</i>	<i>skóra</i> - <i>na skó+e</i>
<i>fura</i> - <i>na fu+e</i>	<i>nora</i> - <i>w no+e</i>
<i>wiara</i> - <i>wie+e</i>	<i>para</i> - <i>na pa+e</i>

58. Zmień wyrazy, żeby wyraźnie słyszało się **Ń**.

na górze —	góra	orzę —	orać
pacierz —		mierzę —	
na dworze —		w rurze —	
na zegarze —		starzec —	
on karze —		na chörze —	
pierze —		w pokorze —	
po sznurze —		umrze —	
w norze —		wieczerza —	
wierzę —		w korze —	

59. Zmień **Ń** na **ŃZ**.

gospodarstwo —	gospodarz	kamienia +
stolarstwo —	stolarz	garba +
kucharstwo —	kucharz	leka +
piekarstwo —	pieka +	ślusa +
bednarstwo —	bedna +	księga +
mularstwo —	mula +	ziniwia +
tokarstwo —	toka +	kominia +
malarstwo —	mala +	mtyna +
		kosia +

60. Zamiast + stawiaj opuszczone litery.

Zachmu+yło się bardzo, nie będziemy mogli pływać po jezio+e. Na ostatku stwo+ył Bóg człowieka, aby nad wszystkim panował. Kto za młodu nie pracuje, go+ko kiedyś pożałuje. Mula+ siedzi na mu+e i maże wapnem po ścianie. Nie rozmawiajcie podczas pacie+a. Miernik zmie+ył nasze pola.

Spa+yłem się w rękę. Nie maczaj pióra po każdej lite+e. Stola+ robi stoły, a bedna+ beczki. Dawniej nie pisano na papie+e, bo go nie znano. Całe książki pisano nieraz na skó+e wołowej. We fut+e zagnieździły się mole.

61. **Zamiast + stawiaj Ż lub RZ.**

Nie bie+ mi życia, mówił motyl do chłopca. Leka+ zapisał choremu go+kie lekarstwo. Nauczę cię dob+e mie+yc i wa+yc. Zmów pacie+ i marsz do łó+ka. Hej, tam na gó+e jadały ryce+e. Kosia+ siedzi na fu+e siana.

Slusa+ zawinił, a kowala powieszono. Pobo+ny mula+ przed pracą mówił zawsze krótki pacie+. Do+kto+y ka+ą nam nieraz używać dużo ruchu na świeżem powietrzu. Któ+y z was mogą mi wskazać, gdzie mieszka apteka+?

62. **Zamiast + dopisuj Ż lub RZ.**

Ze śpichrza od gospoda+a zwo+ą zboże do mły+na+a. Lubię sypiać zimą pod pie+yną. Śliczna dró+yna prowadzi na wzgó+e. Nie pływałem jeszcze po mo+u, ale wiosłowałem już po jezio+e. Nie wie+ę ci, bo raz już skłamałeś.

Kucha+ opa+ył Je+ego, który cierpiał strasznie, ale się nie skar+ył. Ksia+kowy pracuje w biurach. Dawni ryce+e polscy śpiewali przed bitwą pobo+ne pieśni. Gospoda+ naka+e surowo, aby każdy parobek zwiózł po jednej fu+e ziemniaków, inaczej uka+e ich i nie da im wiecze+y.

63. Słowa, zakończone na OWAĆ, piszą się przez U.

<i>Rysować</i> — rysuje	<i>czatować</i> — czat + je
<i>malować</i> — maluje	<i>przyjmować</i> — przyjm + je
<i>sxorować</i> — sxoruje	<i>cerować</i> — cer + je
<i>smarować</i> — smaruje	<i>potrzebować</i> — potrzeb + je
<i>rachować</i> — rachunek	<i>chorować</i> — chor + je
<i>budować</i> — buduje	<i>znajdować</i> — znajd + je
<i>pracować</i> — pracuje	<i>ratować</i> — rat + nek
<i>rujnować</i> — rujnuje	<i>zwiastować</i> — zwiast + n
<i>bronować</i> — bronuje	<i>ładować</i> — ład + nek
<i>opiekować się</i> — opiekun	<i>wyjmować</i> — wyjm + je

64. Zamiast + stawiaj opuszczoną literę.

Włożono na wóz ogromny ład+nek węgla. Porach+je, ilu uczniów jest w naszej klasie. Zgoda bud+je, niezgoda rujn+je. Zadano nam dzisiaj trudne rach+nki. Zbud+j sobie korab, mówił Bóg do Noego, a wyrat+je cię od potopu. Głos dzwonu zwiast+je ludziom czas nabożeństwa.

Ten mały druciarczyk garnuszki drut+je, kto mu da choć grosik, temu podzięk+e. Sliczne rys+nki oglądaliśmy wczoraj u Bartoszka. Strażacy z wielką odwagą rat+ją ludzi od pożaru. Czasem luty się zlit+je, że człek niby wiosnę czuje. Rat+jmy bliźniego, jeśli jest w nieszczęściu.

65 Najczęściej piszemy w polskich wyrazach **ch**,
mamy jednak wyjątki:

<i>Has</i>	<i>Historja kształci.</i>
<i>handel</i>	<i>Huśtarwka się buja.</i>
<i>hardy</i>	<i>Lubię herbatę.</i>
<i>hebel</i>	<i>Puhacz huką.</i>
<i>hozy</i>	<i>Estowiek ma honor.</i>
<i>hak</i>	<i>Henryk kula.</i>
<i>haft</i>	<i>Helena się hartuje.</i>
<i>hańba</i>	<i>Kot cryka na ptaka.</i>
<i>hojny</i>	<i>Hamulec hamuje bieg wozu.</i>
<i>horda</i>	<i>Hiacynt ślicznie pachnie.</i>
<i>wahadło</i>	<i>Nie wahaj się nigdy.</i>

63. **Zamiast + stawiaj **ch** albo **h**.**

Gdzie będzie py+a, tam będzie i +ańba, a gdzie pokora, tam i mądrość. Na święte Anki +łodne wieczory i ranki. Z wielkiej +mury mały deszcz. Uczymy się +istorji polskiej, ażeby się dowiedzieć, co się u nas dawniej działo. +oinkę stroimy sobie na Gwiazdkę.

Chleb z solą, ale z dobrą wolą. Zbigniew stawił się +ardo bratu swemu Bolesławowi. Nie lubię, gdy pu+acz +uka po lesie. Zbójcy czy+ali na powrót kupca. Wa+adło mamy u zegara. Żydzi z +ałasem uprawiali +andel w świątyni. +onorowy człowiek dostrzymuje zawsze danego słowa.

67.

Zamiast + stawiaj **ch** albo **h**.

Na wieczerzę podała gospodyni polewkę i ziemniaki, a potem jeszcze +leb biały, który popijano +erbatą. Gdy krzywdzimy słabszych od siebie, okrywamy się +ańbą. Lepiej dmu+ać niż +uchać, mówi przysłowie. +ytry lis czy+ał na zdobycz, ob+odząc kurnik dokoła. Ojciec nosi buty z +olewami.

Wbijemy duży +ak w ścianę nad łóżkiem i powiesimy na nim obraz Matki Boskiej Często+owskiej. +oże dziewczęta powróciły ze szkoły i zaraz pobiegły do +ustawki. Poznaliśmy w szkole podania +istoryczne o Le+u, o Krakusie i Wandzie i wiele innych. Nauczyciel opowiadał nam o zaprowadzeniu wiary +rześci+jańskiej przez Mieczysława pierwszego.

68. **rZ** piszemy po **b - p, d - t, g - k, ch**.

Brzozę łatwo poznać po białej **korze**. **Drzewo** to niekiedy zwiesza ku ziemi swe długie i giętkie gałązki. Taką **brzo**zę nazywamy płaczącą. Na wiosnę chłopaki wiejskie nacinają pień **brzo**zy i podstawiają naczynie, w które ścieka słodki sok. Dla dzieci sok ten jest wielkim **przysmakiem**. Nie należy jednak tego czynić, bo soki **potrzebne** są do życia **drzewa**.

69. **Zamiast + stawiaj opuszczone litery.**

Prześlicznie wygląda b+oza na wiosnę, gdy gałązki jej p+ykryją się jasnozielonemi listkami. P+ed ukazaniem się listków w kwietniu i w maju ot+ymuje b+oza kwicie. Kwiatki jej p+ezwano baziami albo kotkami, bo pokrywa je puszek miękkiej jak sierść kotka.

Z kory b+ozowej wyrabiają pudełka, tabakierki i inne drobne p+edmioty. W dalekich krajach robią

też z kory tego d+ewa łódki, które są bardzo lekkie i łatwo dają się p+enosić. D+ewo b+ozowe p+ydaje się też bardzo na opał.

70. Zamiast + stawiaj opuszczone litery.

P+ejdźmy się trochę po lesie. Jak tu przyjemnie i cicho. D+ewa i k+ewy prawie się nie poruszają, bo też żaden wiet+yk nie rusza ich gałązek. Od ciemnej zieleni d+ew iglastych odbija p+eślicznie b+ezina. Ziemia, p+ykryta puszczystym mchem, wygląda jak p+ecudny zielony kobierzec. G+ybów tu bez liku.

71. Zamiast + stawiaj opuszczone litery.

Każda rzecz, która wydaje się nam czasem niepot+ebną, może się jeszcze p+ydać. Nawet ze śmieci p+emyślni ludzie wyrabiają p+ydatne p+edmioty. Wyrzucamy nap+ykład kości na śmietnik. P+ychodzi człowiek, p+ebiera je starannie i sp+edaje do fabryki wyrobów kościanych.

We fabryce kości gotują, czyszczą je i bielą i robią z nich potem t+onki, szczoteczki do zębów, guziki i tym podobne p+edmioty. Potem sp+edają te rzeczy w miastach i niktby się nie domyślił, skąd mają swój początek. Kości p+emielone p+ydają się jako doskonały nawóz na rolę. Ze spalonych kości ot+yumujemy proszek, z którego wyrabiają czernidło na buty.

72. Wyjątki: pSZenica, pSZczoła, kSZtałt.

W przygotowanym przez pszczelarza ulu albo w dziupli drzewa budują sobie pszczoły mieszkanie. Woskowe swoje komórki przyczepiają jedną do drugiej. Każda pszczoła pracuje osobno nad swoją komórką, która z początku wygląda jeszcze bardzo niekształtnie.

Potem pracownica pszczołka gładzi ją, poprawia i nadaje kształt sześcioboczny. Plaster wosku zawiera około 4000 komórek. Rój może go zbudować w przeciągu jednej doby, jeśli pogoda sprzyja, a przytem dużo jest kwiatów w okolicy.

73. Zamiast + stawiaj **rZ** albo **SZ**.

P+czółki są niestrudzone w pracy. Ledwie słoneczko p+yświecać zacznie, już p+czółki spieszą do roboty. P+elatują ponad p+enicznym łanem, ponad żytniem polem, i spieszą w miejsce, gdzie jest dużo kwiatów. Zaglądają do każdego kwiatka i wysysają z nich słodki miodek.

Oprócz miodu zbierają p+czółki z kwiatów żółty pyłek, i, brzęcząc radośnie, wracają do ula. Tam składają swój plon obfity i na nowo lecą do pracy. I tak bez p+erwy, do samego wieczora. Zgoda, porządek i pilność to ich wielkie p+ymioty. O, pilnie t+eba nam trudzić czoła, by nie p+eścigła nas w pracy p+czoła.

74. Zamiast + stawiaj **Ż**, **rZ** albo **SZ**.

Matka kura zaprowadziła raz kurczęta nad staw, a dziatki p+echadzały się wesoło, t+epocąc sk+ydełkami. Jedne p+emykały się pośród nadb+e+nych k+ewów i zwil+wały w wodzie swe k+tałtne łebki. Inne wyg+ewały się, le+ąc w słoneczku. Kura p+ypatrywała się im uwa+nie i dreptała za dziatwą po b+egu. Naraz cała gromadka puściła się na wodę.

P+era+ona matka kura zaczęła głośno gdakać, za-trwo+ona, że dzieci jej potoną. Na k+yk jej i wołanie wszystkie kurczęta p+yplynęły posłusznie do b+egu. Odtąd matka sama prowadziła je codzień dró+yną ku stawowi i pozwalała im nawet puszczać się na wodę. P+ekonowała się bowiem, że dziatki jej doskonale pływają. Każda matka st+e+e swej dziatwy.

75. **Zamiast + stawiaj Ż, RZ albo SZ.**

Ziemia ma k+tałt kuli. Grabarze są to małe ch+ąszcze, które g+ebią nieżywe zwierzątka. Dziecko do ch+tu podają ch+estni rodzice. Po b+ozowym cichym lesie idzie dziewczę, dzbanek niesie. Bolesław K+ywousty zaprowadził wiarę ch+ęścijańską na Po-mo+u. P+enica pot+ebuje dobrej ziemi. St+elec nazywa zająca szarakiem. Szkoła nas k+tałci.

W naszym ogrodzie p+ty bocznej dro+ynie rośnie pełno ch+anu, ale trudno go ukopać. T+eba ziemię zwilżyć, bo bardzo twarda, mo+e potem łatwiej pójdzie robota. Opowiedz nam o post+y+ynach u Piasta. Mamy mało pól p+enicznych w naszej wiosce, ale za to kwitnie u nas dużo lip, na których roi się mnóstwo p+czół. P+ewyborny jest miód, zbierany p+ez p+czółki z kwiatów lipowych. Miód taki p+ezwano lipcem.

76. **Przepisuj uważnie:**

Wańdzia przeszkadza Magdzi w nauce. Bydgoszcz leży niedaleko Nakła. Dawniej ziemia nasza była pokryta ogromną puszczą to jest lasem nieprzebytym. Bliższa koszula ciała niżli kaftan. Na wieczerzę podano wyśmienity barszcz. Patrzcie, jakie już wysokie źdźbła pszeniczne.

Wśród wzgórzów i jarów wędrował sobie strzelec. Chruszczce albo chrabąszcze niszczą rośliny. Niedaleko pada jabłko od jabłoni. Przynieście mi te smolne drzazgi, bo potrzebuję ich do rozpalenia ognia. Wkrótce będziemy mogli rozgrzać zziębnięte członki przy piecu.

